

VANG BÓNG MỘT THỜI:

Khao Vọng Ở Làng Xã Việt Nam

NGUYỄN SỸ TÍN

Khao vọng là vấn đề quan trọng ở làng xã Việt Nam từ thời xa xưa. Người ta khao vọng trong các trường hợp sau đây :

*- **Khao lão:** Tuổi thọ người Việt Nam trước đây không cao, ít người sống quá 49 tuổi, ai sống qua 50 tuổi trở lên được coi là thọ và được hưởng các điều khoản đặc biệt của tuổi thọ trong làng. Muốn vậy người được 50 tuổi phải làm một mâm xôi gà đem ra đình cúng Thành hoàng, trình bầy mình đã được vào hàng lão, có một địa vị mới trong làng .Khi ăn tiệc được ngồi chiếu trên của hàng lão, có phần xôi thịt ngon lành và rượu đủ uống. Nếu giàu có, người lão mở tiệc mời họ hàng, làng xóm , hàng tổng. Nếu không có điều kiện thì đến tuổi 60 (trung thọ), 70 (thượng thọ), 80 (thượng thượng thọ) khao cũng được.

Nhiều làng các bô lão tự tổ chức tiệc mừng chúc thọ. Các cụ tập trung lại và biếu quà nhau như cam, quýt, chuối, bưởi... Tuổi 70 được biếu chiếc gậy trúc đẹp, tuổi 80 hiến cơ, được biếu áo lụa đỏ, mũ ni tím.

Khi làng có tiệc cỗ hoặc được mời ăn cỗ, các cụ ở tuổi 80 được ngồi chiếu cạp điều tức là cỗ nhất.

Ngày xưa, ông nội tôi làm quan đời vua Tự Đức có mừng chung các bô lão trong làng bằng đôi câu đối sau đây:

Thiên hạ tam tôn, xỉ kỳ nhất .

Nhân sinh thất thập cỗ lai hi.

Tạm dịch :

*Ở đời có 3 điều quý, tuổi già là một,
Người sống đến 70, xưa nay đâu nhiều.*

*- **Khao phẩm hàm:** Thời phong kiến, nhà vua thưởng phẩm hàm cho dân để khuyến khích mọi người làm việc tốt như cứu tế, đắp đê, đào kênh dẫn nước vào ruộng, bắc một cây cầu vv...tùy theo thành tích mà người làm việc tốt được phong cửu phẩm hay bát phẩm .

Người được phong phải làm tiệc khao dân để dân đi rước biển ngạch về cho và phô trương cho mọi người biết.

*- **Khao đắc cử:** Những chức vụ then chốt trong làng, tổng như : chánh, phó tổng, lý phó trưởng, tiên thủ chỉ, chánh phó hội, đều do dân bầu ra. Khi đắc cử phải mở tiệc khao rồi mới nhận chức, làm việc. Chưa khao, thì dân chưa công nhận chức vụ nên chưa làm việc được.

*- **Khao thi đỗ:** thi đỗ Tú tài gọi là Tiểu khoa, cử nhân gọi Trung khoa, tiến sĩ gọi là Đại khoa.

Tú tài được một làng đi rước, cử nhân được một tổng đi rước, tiến sĩ được một huyện đi rước. Các tử sĩ thi đỗ phải khao theo luật nhà vua :

Tú tài khao một đĩa xôi, một con gà, ba quan tiền .

Cử nhân khao một con lợn, một mâm xôi, năm quan tiền .

Nhưng chỉ thị này ít được thi hành vì ai cũng cố khao cho to để nở mày, nở mặt với làng xóm .

Ca dao dã nói :

Rước vinh quy về nhà bái tổ,
Mổ trâu bò làm lê tế thần.
Để cho bàng họ nhân dân,
No say được đội Hoàng Ân tự giờ.

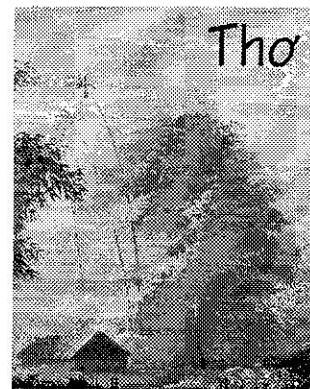
Cỗ khao nhiều nơi làm lệ nặng, mời khách
khuya đến ăn uống đến ba, bốn ngày. Phải làm
đủ lè khao vọng thì mới được dự ngôi thứ vinh
dự ở làng. "Một miếng giữa làng bằng một
sàn sàng xò bếp". Có người nghèo kiết mang được
chút danh phận mà không có tiền khao thì cả
đời không dám ra đến đình đám. Có người
phải vay nợ làm khao thành phả sản .

Tục khao vọng cũ là gánh nặng cho nhân
dân, nên bỏ đi trong nếp sống mới .

Nguyễn Sỹ Tín
Springfield , Xuân 2001 .

Thơ

Tương Tư

Thôn Đoài nhớ thôn Đông,
Một người chín nhớ mười mong một người

Gió mưa là bệnh của trời,
Tương tư là bệnh của tôi yêu nàng.
Hai thôn chung lại một làng.
Cớ sao bên ấy chẳng sang bên này ?
Ngày qua ngày lại qua ngày,
Lá xanh nhuộm đã thành cây lá vàng.
Bão rồng cách trở đò giang,
Không sang là chẳng thuyền sang đã dành.
Nhưng đây cách một đầu đình,
Có xa xôi mấy mà tình xa xôi ...
Tương tư thức mấy đêm rồi,
Biết cho ai, hỏi ai người biết cho !
Bao giờ bến mới gặp đò ?
Hoa khuê các, bướm giang hô gấp nhau ?
Nhà em có một giàn trầu;
Nhà anh có một hàng cau liên phòng.
Thôn Đoài thì nhớ thôn Đông,
Cau thôn Đoài nhớ trầu không thôn nào ?

Nguyễn Bính